

Kentsel Turizm ve Kentlerin Tüketim Odaklı Hale Gelmesi

Urban Tourism and Cities Becoming Consumption-oriented

Nermin KILIÇ AKOĞLAN *

Öz

Çalışmanın çıkış noktası kapitalizm ve mekân ilişkisidir. Fordist döneme egemen olan sanayi kentleri 1980'lerden itibaren yerini tüketim kentlerine bırakmaya başlamıştır. Sanayisizleşme süreçleri sonrasında, gelişmiş sanayi kentleri için kentte atıl hale gelen alanların turistik bölgelere dönüşümüyle karakterize olan kentsel turizme yönelimle beraber, kentler tüketim odaklı hale gelmişlerdir. Bu arka plan dahilinde çalışma, kentlerin üretim mekânından tüketim mekanına dönüştüğü tarihsel bağlamda kentsel turizme odaklanmaktadır. Bu çerçevede makalenin amacı, kentsel turizmin gelişimi ve kentlerin tüketim odaklı hale gelmeleri arasındaki ilişkinin açıklanmasıdır. Söz konusu süreçte kentlerin kendisinin de metalaştırıldığı ve imajlarla donatılarak tüketime sunulduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kapitalizm, Kentsel Turizm, Tüketim, Mekân, Turizm Tüketimi.

Abstract

The relationship between capitalism and space is the starting point of this study. While industrial cities had dominance in Fordist period, they have started to turn into consumption-based cities since 1980s. In this background, it focuses on the urban tourism, in the historical base in which cities are transformed from production space to consumption space. Within this context, the aim of the article is that explain relation between development of urban tourism and cities become consumption-oriented. After the deindustrialization processes, cities have become consumption-oriented with the orientation to urban tourism. Within that period, it is seen that the cities themselves are commodified and presented to consumption by being equipped with images.

Keywords: Capitalism, Urban Tourism, Consumption, Space, Tourism Consumption.

---

* Dr., e-posta: nerminklc@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9084-6469

Gönderim Tarihi / Submitted: 03.12.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 10.01.2023

Atf Bilgisi / Cite As: Kılıç Akoğlan, Nermin (2023), "Kentsel Turizm ve Kentlerin Tüketim Odaklı Hale Gelmesi". *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 1-13.

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun şekilde hazırlanmış ve turnitin® intihal taramasından geçmiştir.

1. Giriş

Kapitalizmin tarihsel gelişim süreci içerisinde kentler, her bir dönemde öne çıkan karakteristik özellikler göstermiş ve yeni işlevler edinmişlerdir. Sanayi devrimi sonrasında kentleşme ve kentlerde artan nüfusla birlikte modern sanayi kentinin oluşumu söz konusu olmuştur. 1970'lerin ortalarından itibaren kapitalizmin yeniden yapılanması ekseninde kentler de ekonomik anlamda yeniden yapılandırılmıştır. Bu süreçle bağlantılı olarak, sanayi ve üretim merkezi olan gelişmiş Batı ülkelerinin kentleri sanayisizleşme sürecinden geçmiş ve hizmet sektörünün gelişimi ile birlikte kentsel turizmin yükselişi ortaya çıkmıştır. Kentsel turizm, sanayisizleşme sürecini yaşamış kentlerde ortaya çıkan ekonomik gerilemeyi telafi etmek üzere yeni bir kent politikası olarak gündeme gelmiştir.

Gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerde kentsel turizme yönelimin nedenleri farklı olsa da motivasyonları aynıdır. Kentsel turizme yönelimin temel motivasyonu, kent toprağından elde edilen rantın maksimize edilmesi çabasıdır. Gelişmiş ülkeler için kentsel turizme yönelimin temel nedeni sanayisizleşme sürecinin kentler için yarattığı ekonomik tahribatın giderilmesi, az gelişmiş ülkeler içinse ekonomik kalkınmanın bir aracı olarak görülmesidir. Kentsel turizmin ortaya çıkış dinamikleri kentlerin tüketim odaklı hale gelmelerinin ana göstergelerinden biridir. 1970'lerde söz konusu olan fordizmin krizi üretim, mübadele ve tüketimde devir sürelerinin hızlanmasını içeren esnek üretim tarzına geçişle sonuçlanmıştır. Dünya ölçeğinde gerçekleşen mekânsal dönüşüm kapitalizmin fordist dönemden post-fordist döneme geçiş sürecine eşlik etmiştir.

Sanayi kentlerinin birer üretim mekânından tüketim mekanına dönüştüğü, tüketim ideolojisinin içerim alanını genişlettiği tarihsel bağlamda kentsel turizmin nasıl bir rol oynadığı çalışmanın ana araştırma sorusunu teşkil etmektedir. 1980'lerden itibaren yaşanan gelişmelerle birlikte kentlerin üretim mekânından tüketim mekânına dönüşümünde, sanayisizleşme sürecinden geçmiş kentlerin çöküntü alanlarının yeniden yapılandırılarak bu mekânların satılacak bir mal haline getirilmesi durumu ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede çalışmanın ana sorunsalı, söz konusu konjonktürde, kentsel turizmin mekâna bakışta neyi değiştirdiğidir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, kentsel turizmin gelişimi ve kentlerin tüketim odaklı hale gelmeleri arasındaki ilişkinin açıklanmasıdır. Kentsel mekânın turizm amaçlı dönüştürülmesini kapitalizmin mekân üretimi ile ilişkili bir gelişim olarak ele alan bu çalışma, kentsel turizmin, kentlerin tüketim odaklı dönüşümü sürecinde önemli bir enstrüman olarak rolüne ışık tutmakta ve tüketim ile ilişkisi konusunda kavramsal bir çerçeve içermektedir. Çalışmanın tarihsel bağlama odaklanan bir yaklaşım eşliğinde, kentsel turizmin yükselişi ve kentlerin giderek daha fazla tüketim pratikleri odaklı hale gelişinin nasıl gerçekleştiğine dair bir değerlendirme sunması açısından kapitalizm, tüketim ve mekân ilişkisine dair literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Tüketim odaklı kentlerin yükselişi sürecinde öne çıkan bir enstrüman olarak kentsel turizme odaklanan bu çalışmanın ilk bölümünde, kentsel turizmin farklı kentlerde hangi koşullar altında ve hangi gerekçelerle ortaya çıktığı ve kentsel turizmin ortaya çıkış dinamikleri ele alınacaktır. Bu bağlamda öncelikle sanayi kenti, sanayisizleşme süreci ve kentlerin turizm odaklı dönüşümü söz konusu edilecektir. İkinci bölümde kapitalizm ve mekân ilişkisi açıklanarak kentsel turizmin gelişimiyle birlikte mekâna bakışta ne tür değişimlerin yaşandığı ve kentlerin tüketim

odaklı hale gelmeleri olgusu tartışılacaktır. Bu bölüm dâhilinde ayrıca John Urry'nin savları ışığında turizm tüketimi ele alınacaktır.

2. Kentsel Turizm

Turizm, insanların mekân içindeki hareketini ve mekân ile karşılıklı ilişkilerini içermektedir. Günümüzde seyahat etme, insanların diğer gündelik fonksiyonlarının yanında yer almaktadır.¹ Turizmin moderniteye bağlı olarak geliştiği ve turizmle ilgili faaliyetlerin modern hayatın en önemli pratiklerinden biri olduğu belirtilmektedir.² Modern özne devinim halindedir. “Modernlik düşüncesinin merkezindeki devinim; devinimin ve seyahatin doğasında ve deneyiminde modern toplumların çarpıcı değişimlere yol açmış olduğu düşüncesi yatmaktadır.”³

Günümüzde dünya genelinde birçok ülke için turizm, önemli bir ekonomik faaliyet olarak kabul edilmektedir. Turizmin ekonomik potansiyeli 1950'lerde anlaşılmaya başlamıştır. Bunun sonucunda gelişmiş Batı toplumlarında turist hareketleri artış göstermiştir. Turizm, 1960'lardan itibaren en hızlı gelişen sektörlerden biri olarak ekonomik gelişmenin en önemli kaynaklarından biri olarak görülmeye başlanmıştır.⁴

1970'li yıllardan itibaren kitle turizmi, kentleri değiştiren en önemli etkenlerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Kentler turist aktivitelerinin de yoğunlaştığı yerler olmuştur. Özellikle 1980'lerin ilk yarısında eski sanayi kentleri, kent merkezlerini canlandırmak amacıyla turizmin sahip olduğu potansiyelden faydalanmaya başlamıştır.⁵ Turizm sektörü, üründen ziyade hizmet arz eden sektörleri ifade eden hizmetler sektörü içinde yer almaktadır ve faaliyet alanı gereği diğer birçok sektörle de ilişki içindedir.⁶

“Kentsel turizm” terimi, kentsel mekânlarda gerçekleştirilen turizm aktivitesini belirtmektedir. Kent, turizm endüstrisi ve turist kentsel turizmin üç unsurunu oluşturmaktadır.⁷ Kentsel turizmin ortaya çıkış dinamiklerine geçmeden önce kentsel turizmin ortaya çıktığı kentsel mekân olması bağlamında modern sanayi kentine ve genel özelliklerine değinmek gerekmektedir.

2.1. Sanayi Kenti

Fordist üretim biçiminin hâkim olduğu, sermaye birikiminin ana kaynağı sanayi olan ve sanayi kapitalizmi olarak adlandırılabilir dñnemin kentsel mekânı sanayi kentidir. Sanayi kapitalizminin kenti modernizmin mekân anlayışıyla şekillenmiştir. Modernite projesi için mekân, toplumsal dönüşümün hem ideolojik aracı hem de fiziksel ortamıdır. Buna göre modernist düşüncede mekân organizasyonunun toplumsal düzenin kurulmasında etkin olacağı

¹ Tunca Toskay, *Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım*, (İstanbul: Der Yayınları, 1983), 57.

² Burcu Terakye Ünsal, “Turizm ve Yapılı Çevre Arasındaki İlişki: Batum Örneği”, (Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2012), 7.

³ John Urry, *Mekânları Tüketmek*, Çev. Rahmi G. Öğdül, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999), 193.

⁴ Ozan Bahar, Metin Kozak, *Turizm Ekonomisi*, (Ankara: Detay Yayıncılık, 2006), 51.

⁵ Ünsal, “Turizm ve Yapılı Çevre Arasındaki İlişki...”, 19.

⁶ Bahar, Kozak, *Turizm Ekonomisi*, 53.

⁷ Ünsal, “Turizm ve Yapılı Çevre Arasındaki İlişki...”, 20-22.

düşüncesi hâkimdir. Batının sanayi kenti modernizmin kent anlayışının ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamda kentlerin dönüşümü araçsal bir işlev üstlenmiştir.⁸

Urry'nin belirttiği üzere modern kentin 19. yüzyıl ortalarından sonlarına kadar olan dönemde geliştiği ve bu sürecin başlangıcının Paris'in Haussmann tarafından yeniden inşası olduğu ileri sürülmektedir. 19. yüzyıl Paris'inin özellikleri şu şekilde belirtilmektedir: Ortaçağ yapısı ve sokak dokusunun yıkımı, trafik akışına izin veren bulvarların yapımı, bulvarların çoğunun sonuna bir anıt dikilmesi, yeni kamusal mekânların –kafeler, pasajlar- gelişimi ve turist olarak tanımlanmaya başlanan insanlar için belirli turizm yerlerinin ortaya çıkışı.⁹ Lefebvre, modernite mekânının belirgin özelliklerini homojenlik, parçalılık (mekânı parsellere ayırma) ve hiyerarşik (konut mekânları, ticari mekânlar, boş zaman mekânları) olarak ifade etmektedir.¹⁰

19. yüzyıl eş zamanlı ve birbirini destekleyen unsurlar olarak ulus-devletin inşası ve kentleşme süreçlerinin yaşandığı bir dönemi ifade eder. Sanayileşen Batı kentlerinin dönüşümünde bu iki unsur etkili olmuştur. Kapitalizm, gelişme süreci içerisinde yeni üretim alanlarına ihtiyaç duymuş ve kentlerde yeni işlevlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Modernizmin kent anlayışı içerisinde işyeri ve konut mekânsal olarak ayrılmış ve sanayi kapitalizminin kenti bir üretim mekânı olarak gelişimini sürdürmüştür.¹¹

20. yüzyıl başlarında sanayi kentinin ortaya çıkmış ve biçimlenmiş olduğu görülmektedir. Sanayi kenti, daha önce eşine rastlanmamış bir büyüklükte¹², nüfusun kentlere akınıyla, denetimsiz bir genişlemeyle, elverişsiz yaşam koşulları ve karmaşayla tanımlanmaktadır. Sanayi kenti görünümleri –yarattığı sorunlarla birlikte- İngiltere'de özellikle de Londra'da belirgindir. Sanayi kentiyle birlikte doğal güzelliklerini koruyan kentin de ortadan kalktığı belirtilmektedir.¹³

2.2. Sanayisizleşme ve Kentlerin Dönüşümü

20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Batı'da yaşanan yeniden yapılanma süreci sonucunda gelişmiş Batı ülkelerinde sanayisizleşme süreci gerçekleşmiştir. Yeniden yapılanma süreci birbiriyle ilişkili üç gelişmeyi içermektedir. Bunlar ayrıca sanayisizleşme sürecinin ekonomik boyutunu ifade eder: İleri teknoloji kullanımının yüksek verimlilik sağlaması sonucunda sanayi kesiminin toplam istihdamdaki payının düşmesi, sanayinin (özellikle emek yoğun sanayinin) az gelişmiş ülkelere taşınması ve hizmetler sektöründe istihdam artışı.¹⁴

Sanayisizleşmenin kaynağı gelişmiş Batı ekonomilerinin iç dinamiklerinden çok ekonomik etkinliklerin küreselleşmesinde görülmektedir. Buna göre küresel ölçekteki rekabetçi süreç

⁸ Asuman Türkün, "Kentsel Turizm: Yeni Bir Mekânsal Önceliğe Doğru...", *Almanak 2003*, (İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı, 2004): 428.

⁹ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 288.

¹⁰ Henri Lefebvre, *Mekânın Üretimi*, Çev. Işık Ergüden, (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2014), 26.

¹¹ Türkün, "Kentsel Turizm: Yeni Bir Mekânsal Önceliğe Doğru...", 427.

¹² Modern kentlerin büyümesinde sanayi devrimi, ulaşım sistemlerinin gelişimi ve kent planlaması büyük rol oynamıştır.

¹³ Bülent Duru, Ayten Alkan, "Giriş", *20. yüzyıl Kenti*, çev. ve der. Bülent Duru, Ayten Alkan, (Ankara: İmge Kitabevi, 2002): 15-16.

¹⁴ Melih Ersoy, "Sanayisizleşme Süreçleri ve Kentler", *Praksis*, s. 2, (2001): 35-36.

emek maliyetlerinin düşük olduđu űlkelere sanayinin kaymasının nedenini oluřturur.¹⁵ Harvey'in dile getirdiđi űzere, "kapitalist dűnyayı 1970'lerden beri yakından inceleyen arařtırmacıların çođu kapitalist űretim örgűtlenmesi, tűketim ve birikimde önemli bazı űeylerin oluřtuđunu belirtmektedir."¹⁶ 1970'lerde fordizmin krize girmesi sonucu esnek birikim rejimi sűz konusu olmaya bařlamıřtır. Dűnya çapında yeni bir űretim ve emek örgűtlenmesi devreye girmiř ve bu sűre içerisinde ucuz emek maliyetleri nedeniyle űzellikle emek-yođun sanayi űűncű dűnya űlkelerine kaymıřtır. Bu geliřmeler sonucunda batıdaki sanayi kentlerinin birçođu sanayisizleřme olarak adlandırılan sűreten geçmiřtir.¹⁷

Dűnya űleđinde 1970'lerden bařlayarak ekonominin yeniden yapılanması sonucunda űretim biçimlerinin deđiřimi, űretim dűnya çapında yeni yer seçimi kararları ve bunun sonucunda gerçekleřen geliřmiř Batı űlkelerinde yařanan sanayisizleřme Avrupa ve Amerika kentlerinde mekânsal olarak önemli deđiřikliklere yol açmıřtır. Kent merkezlerindeki fabrikaların kapanıp geliřen ulařım altyapısının da kullanımıyla sanayinin daha ucuz alanlara gitmesi, kent merkezinde terk edilmiř alanların ortaya çıkmasına neden olmuřtur. Kentlerdeki bu bořluđu hizmet sektűrű doldurmuřtur. Toplam istihdam içinde sanayi kesiminin payı azalırken hizmet kesiminin payı artmıřtır.¹⁸

Hizmet sektűrleri içerisinde űzellikle turizm sektűrű űn plana çıkmıř ve eski sanayi kentlerinde kentsel turizm geliřmiřtir.¹⁹ Bu sűrete turizm amaçlı kentsel dűnűřűm faaliyetleri sűz konusu olmuřtur. Sanayisizleřme sűreci sonucunda kentlerin yeniden canlandırılması ve sermayeyi ve nűfusu çekebilir hale gelmesi en önemli sorunsallardan biri haline gelmiřtir. Bu sorunsalın özűmű arayıřlarında da kentsel turizm en önemli araçlardan biri haline gelmiřtir.²⁰

Kentsel turizm, űzellikle sanayisizleřme sűrecini yařamıř kentlerde yařanmakta olan ekonomik gerilemeyi telafi etmek űzere yeni bir kent politikası olarak gűndeme gelmiřtir.²¹ 1980'lere kadar dűnyanın pek çok yerinde kendini gűsteren kentler, sanayi kapitalizminin geliřiminin ortaya çıkardığı yeni kentsel iřlevler bađlamında bűyűyen sanayinin ve buna bađlı olarak artan kent nűfusunun etkin ve kontrollű bir űekilde dűzenlenmesi űnceliđiyle biçimlendirilmiřtir. 1970'li yıllardan sonra ise geliřmiř Batı toplumlarında yařanan sanayisizleřme sűreleri ve modern kentlerin eleřtirilmesiyle birlikte 1980'ler sonrasında kentsel turizm gűndeme gelmiř ve dűnya çapında yaygınlık gűstermeye bařlamıřtır.²² Kentsel turizmin en çok yařandıđı yer kentleřme oranı yűksek olan ve sanayi kenti űrneklerinin gűrűldűđű Avrupa kıtasıdır.²³

¹⁵ Melih Ersoy, "Sanayisizleřme Sűreleri ve Kentler", 35.

¹⁶ David Harvey, "Esneklik: Tehdit mi Yoksa Fırsat mı?", *Toplum ve Bilim*, s.56-61, (1993): 86.

¹⁷ Tűrkűn, "Kentsel Turizm: Yeni Bir Mekânsal űnceliđe Dođru...", 429.

¹⁸ Ersoy, "Sanayisizleřme Sűreleri ve Kentler", 33.

¹⁹ Dilek űzdemir, "Yeniden Canlandırma Projelerinde Kűltűr, Turizm ve Emlak Piyasaları űzerine Kurulu Stratejilerin Bařarı(sızlık) Kořullarının İncelenmesi", *Kentsel Dűnűřűm Sempozyumu Bildiriler*, (İstanbul: Yıldız Teknik űniversitesi, 2003).

²⁰ Asuman Tűrkűn, "Kentsel Turizmin Geliřmiř ve Azgeliřmiř űlkelerde Yansımaları", *TMMOB İstanbul Kent Sempozyumu Bildiriler*, (İstanbul: TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, 2007).

²¹ Tűrkűn, "Kentsel Turizm...", 433. Asuman Tűrkűn, Zuhul Ulusoy, "Kentsel Sit Alanlarında Turizm Amaçlı Dűnűřűm ve Sorunlar: Ankara Kalesi űrneđi", *Planlama Dergisi*, c. 2, (2006): 136.

²² Tűrkűn, "Kentsel Turizm...", 427.

²³ Cansu şarkaya İçellioğlu, "Kent Turizmi ve Marka Kentler: Turizm Potansiyeli Açısından İstanbul'un SWOT Analizi", *İ.ű. Sosyal Bilimler Dergisi*, (2014/1): 42.

1970'lerin sonlarında ve 1980'lerde Britanya'da pek çok kentin şaşırtıcı hızdaki sanayisizleşmesi gerçekleşmiştir. Urry, bu süreçte Britanya'daki neredeyse her kentin bir turizm strateji geliştirdiğinden söz etmektedir.²⁴ Urry'e göre üçüncü dünya ülkelerine taşınan sanayiyle birlikte çok daha karmaşık mekânsal bir işbölümü gelişmiştir. Bu yeni mekânsallığın üç etkisi olmuştur: Birinci dünya ülke kentlerinin birçoğunda imalat işlerinin kitlesel çöküşü, sanayisizleşme, hareket halindeki sermayeyi çekmek için yerler arasında artan rekabet.²⁵

2.3. Kentsel Turizmin Gelişimi

Kentsel turizm, turizm çeşitlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde dünya çapında büyük kentler önemli oranda turistik hareketliliği sahne olmaktadır. Kentler için ekonomik kazanç kaynağı olarak turizm endüstrisi ve bu endüstrinin ilişkili olduğu dallar kendi içinde bir sistemi ifade eder ve bu sistem de temelde kentlerde kuruludur. Kentsel turizm farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Kentlerin tarihi, kültürel ve fiziki geçmişi ile bugün sahip olduğu değerlerle birlikte bir müze durumunda olduğu belirtilmektedir.²⁶

Kentsel turizmin ortaya çıkışı ve gelişimi arz-talep faktörleriyle açıklanmaktadır. Arz açısından bakıldığında, gelişmiş ve azgelişmiş ülkelerde kentsel turizme yönelimin temelleri farklı sebeplerle ifade edilmektedir. Buna göre gelişmiş ülkelerde yaşanan sanayisizleşme süreci sonunda kaybedilen ekonomik kaynakların kentsel turizm ile yeniden elde edilme çabası görülmektedir. Kentsel turizmin az gelişmiş ülkeler açısından anlamı ve önemi ise ekonomik kalkınmanın bir aracı olması beklentisi olarak ifade edilmektedir. Batıda gözlemlenen sanayisizleşme süreci azgelişmiş ülkelerin çok azında görülmesine rağmen, kentsel turizm aracılığıyla kentlere turist çekmek kentlerin gelişimi açısından önemli bir kazanç kaynağı olarak görülmüştür.²⁷ Talep açısından bakıldığında, yenilik ve heyecan arayışında olan gelir düzeyleri artmış olan orta sınıfların kentsel turizmin ortaya çıkışında etkili oldukları belirtilmektedir. Diğer bir etmen ise küreselleşen ekonomiyle birlikte işlerin dünya ölçeğinde örgütlenmesi ve bunun ortaya çıkardığı gereklilikler (toplantı, konferans, fuar gibi) olarak ifade edilmektedir.²⁸

Arz açısından bakıldığında fordizmden post-fordizme geçildiğine dair tartışmalar²⁹ kentsel turizmin ortaya çıkış dinamiklerini açıklama gücü olan bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Fordizmin krizden çıkma yolları arayışı içerisinde hem üretim tarzı hem de emek süreçleri konusunda "esneklik" kilit kavram haline gelmiştir. Buna göre teknolojik gelişmelerin de katkısıyla üretim ve emek örgütlenmesinde değişimler yaşanmış ve dünya ölçeğinde ciddi bir mekânsal dönüşüm de bu sürece eşlik etmiştir.³⁰

²⁴ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 212.

²⁵ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 29.

²⁶ Nüzhet Kahraman, Oğuz Türkay, *Turizm ve Çevre*, 3. bs, (Ankara: Detay Yayıncılık, 2009), 53-55.

²⁷ Türkün, "Kentsel Turizmin Gelişmiş..."

²⁸ Türkün, Ulusoy, "Kentsel Sit Alanlarında Turizm Amaçlı Dönüşüm..", 136.

²⁹ Fordist toplumdaki post-fordist topluma geçiş (sanayi toplumundan sanayi sonrası topluma geçiş şeklinde de ifade edilen) tartışmaları 1980'lerde söz konusu olmaya başlamıştır. Urry, *Mekânları Tüketmek*, 287.

³⁰ Türkün, "Kentsel Turizmin Gelişmiş..."

Harvey, fordizmden esnek birikime geçişle mekân kullanımları ve anlamlarının nasıl bir değişim gösterdiğini ele almaktadır. Esnek birikime geçiş, üretim alanında yeni organizasyon biçimlerinin ve teknolojilerinin uygulamaya konmasıyla gerçekleşmiştir. Bu teknoloji uygulamaları fordizmin 1973'te patlak veren krizine bir çözümler olarak devir süresini hızlandırmak (fordizmin katılıklarını esnetmek) amacıyla ilgilidir. Üretimdeki devir süresinin hızlandırılması mübadele ve tüketimde de hızlandırmayı gerekli kılmıştır.³¹

Kentsel turizmin dinamiklerine talep açısından bakıldığında modern-postmodern tartışması ve sınıflar içindeki gelir farklılaşmaları (değişen tüketim kalıpları) farklı açıklama olanakları sunmaktadır. İş örgütlenmesi ve çalışma konusundaki değişimler sonucunda artan boş zaman, boş zaman faaliyetlerinin değişen anlamı, bütçeden tatile ayrılabilen payın artması gibi unsurlar³² turizm sektöründe talebin artmasına neden olmaktadır.³³ Urry turizmin yaygınlaşmasının boyutlarını şu şekilde ifade etmektedir:

“İnsanların beğenilerinin genişlemesi, turizmin hem iyi hem de kötü etkilerinin çok daha geniş bir alana yayılması anlamına gelmektedir. Birleşik Krallık'ta şuanda neredeyse tüm köy, kasaba ya da kentlerin en önemli hedeflerinden biri turizmin desteğine sahip olmaktır. Ve bu, dünyanın başka yerleri için de geçerlidir.”³⁴

Sanayi kentine ait işyerlerinin, evlerin sokakların yeniden kurulması çerçevesinde büyük bir endüstri gelişmiştir. Urry'nin belirttiği üzere çekici olmayan sanayi alanları günümüz Britanya'sındaki en başarılı turistik yerlere dönüşmüştür.³⁵

3. Kapitalizm ve Mekân İlişkisi Bağlamında Kent ve Tüketim

Lefebvre, kapitalizmin varlığını devam ettirebilmesini kapitalist üretim tarzının gerektirdiği toplumsal üretim ilişkilerinin sürekli yeniden üretilebilmiş olmasında görmektedir. Bu ise kapitalizmin mekânı kullanışı ile başarılıdır. Buna göre kapitalizm kendisi için mekânlar yaratarak yeniden üretim vasıtasıyla egemenliğini sürdürmüştür. Dolayısıyla kapitalizm, mekân üretme yoluyla varlığını sürdürmektedir.³⁶

Lefebvre'ye göre mekân siyasaldır ve mekân üretimi herhangi bir malın üretimiyle karşılaştırılabilir. Aynı zamanda kent de politik bir koz durumundadır.³⁷ Bir ürün olan mekân; üretken emeğin örgütlenmesi, ulaşım, hammadde ve enerji akışı, ürün paylaşım ağlarıyla birlikte bizzat üretime müdahale etmektedir. “Kendince üretken ve üretici olan mekân, üretim ilişkilerine ve (iyi kötü örgütlenmiş) üretici güçlere dâhildir.”³⁸

³¹ David Harvey, *Postmodernliğin Durumu: Kültürel Değişimin Kökenleri*, çev. Sungur Savran, 7. bs, (İstanbul: Metis Yayınları, 2014), 317-318.

³² Kapitalist gelişmiş ülkelerde birçok kişinin hafta ya da yıl içinde belirli zamanlarda çalışma dışı kalmaya hakkı vardır. Tatile gidebilme, sağlık ve refahla ilgili olarak halkın düşüncesine girmiş ve modern yurttaşlığın bir özelliği halini almıştır. Urry, *Mekânları Tüketmek*, 179.

³³ Türkün, “Kentsel Turizmin Gelişmiş...”.

³⁴ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 247-248.

³⁵ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 173.

³⁶ Mark Gottdiener, “Mekân Kuramı Üzerine Tartışma: Kentsel Praksise Doğru”, *Praksis*, s. 2, (2001): 253.

³⁷ Lefebvre, *Mekânın Üretimi*, 15.

³⁸ Lefebvre, *Mekânın Üretimi*, 24.

Lefebvre, özellikle kapitalizm koşullarındaki mekân üretimiyle ilgilenmektedir.³⁹ Lefebvre'nin temel tezi, üretim tarzının kendi mekânını örgütleyip ürettiğidir. Buna göre üretim tarzı ancak mekânını üreterek gerçekleşmektedir. Günümüzde yeni üretim tarzı önceden var olan mekânı sahiplenmekte, amaçlarına göre yeniden üretmektedir.⁴⁰

Lefebvre'nin kuramı eski sanayi kentlerindeki kentsel turizmin yükselişini açıklamaktadır. Turizm endüstrisinin mekân üretim pratikleri ve kentsel mekânın turizm amaçlı dönüştürülmesi Lefebvre'nin savlarının bir örneğini oluşturmaktadır: “Merkezileşmiş ve yoğunlaşmış mekânın örgütlenmesi hem siyasal iktidara hem de maddi üretime yarar, kârları optimize eder. Toplumsal sınıflar, işgal ettikleri mekânların hiyerarşisi içinde, buraya yatırım yapar ve burayı dönüştürür.”⁴¹

Lefebvre'ye göre kentin kendisi kapitalist gelişmenin öznesidir. Kent mekânında kapitalizmin bütün ilişkileri yeniden üretilmektedir. Kentsel mekânın düzenlemesiyle birlikte kapitalizm gelişebilmektedir. Kent, kapitalist ilişkilerin hem sonucu hem de yaratıcısı olan bir mekânsal biçimdir.⁴² Harvey'in belirttiği üzere mekânlar üzerinde hâkimiyet, her türlü kâr arayışında hayati bir unsurdur.⁴³

Harvey'e göre kapitalizm, farklı tarihsel dönemlere ait farklı mekânsal sabitleyenler gerektirir. Bununla her kapitalist dönemde mekânın üretimin artmasını, emeğin yeniden üretimini ve kârın maksimuma çıkartılmasını kolaylaştıracak biçimde örgütlenmesini anlatmaktadır. Zaman ve mekânın yeniden örgütlenmesi yoluyla kapitalizm, bunalım dönemlerini aşmakta ve yeni birikim döneminin temellerini kurabilmektedir.⁴⁴

Harvey'e göre mekân konusundaki nesnel kavrayışlar zorunlu olarak toplumsal yaşamın yeniden üretimine hizmet eden maddi pratik ve süreçler tarafından yaratılır. Bu anlamda kapitalizm, toplumsal yeniden üretime ilişkin maddi pratik ve süreçlerin devamlı değiştiği bir üretim tarzı olduğundan mekânın nesnel özelliklerinin yanında anlamları da değişmektedir. Mekânın gösterimindeki değişimler günlük yaşamın düzenlenişinde maddi sonuçlar doğurabilir. Harvey, buna örnek olarak yaratılan mimari çevrenin günlük pratiklerimizi buna uyarlamak zorunda bıraktığını belirtmektedir. Ancak bu durum pratiğin tamamen mimari biçim tarafından belirlendiği anlamına da gelmemektedir.⁴⁵

Kapitalizm ve mekân ilişkisi bağlamında Urry, tüketim-yer ilişkisinin dört boyutunu şu şekilde açıklamaktadır⁴⁶:

-Yerler artan bir şekilde malların ve hizmetlerin sergilendiği, karşılaştırıldığı, değerlendirildiği, satın alındığı ve kullanıldığı tüketim merkezleri olarak yeniden yapılandırılmaktadır.

³⁹ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 43.

⁴⁰ Lefebvre, *Mekânın Üretimi*, 28.

⁴¹ Lefebvre, *Mekânın Üretimi*, 29.

⁴² Gottdiener, “Mekân Kuramı Üzerine Tartışma: Kentsel Praksise Doğru”, 254.

⁴³ Harvey, *Postmodernliğin Durumu...*, 255.

⁴⁴ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 39.

⁴⁵ Harvey, *Postmodernliğin Durumu...*, 230-231.

⁴⁶ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 11.

-Yerlerin kendileri de bir anlamda özellikle görsel açıdan tüketilmektedir. “Burada önemli olan hem ziyaretçiler hem de yerel insanlara yönelik çeşitli tüketici hizmetlerinin sağlanmasıdır.”

-Yerler kelimesinin gerçek anlamında tüketilebilmektedir. İnsanların bir yere ilişkin endüstri, tarih, binalar, çevre gibi anlamlı buldukları şeyler zaman içinde kullanılarak azaltılmakta, bitirilmekte ya da tüketilmektedir.

-Yerelliklerin bazı kimlikleri tüketmesi de olasıdır, “sonuçta böylesi yerler, gerçekten de neredeyse her şeyin tüketildiği yerlere dönüşürler.”

3.1. Kentsel Turizm ve Tüketim Mekânı Olarak Kentler

1980’lerden itibaren hizmet sektörünün yükselişi ile birlikte batının sanayi kentlerinin çoğunun üretim mekânları olmaktan tüketim mekânları olmaya doğru evrildiğinden söz edilmektedir. Bir yandan da sanayisiyle ortaya çıkmayan kentlerde ise benzer bir şekilde turizm en önemli gelir kaynağı haline gelmeye başlamıştır. Bu dönüşüm sürecinde kentlerin çekiciliğini artırmak adına adımlar atılmakta ve kentler küresel turizm sektörüne eklemlenme amacıyla hareket etmektedirler.⁴⁷

Urry, önceleri egemen olan sanayi kentlerinin tersine kimi tüketim kentlerinin gelişimine dikkat çekmektedir.⁴⁸ Tüketim odaklı hale gelmeye başlayan kentlerde turizm amaçlı dönüşüm projeleriyle dinlenme, eğlenme mekânları ortaya çıkmaktadır. Kentler, değişik özelliklerini öne çıkararak çekim merkezi olmaya çalışırlar. Bazı kentler teknolojik alt yapı değerleriyle çekim merkezi olurken bazıları bir endüstrinin merkezi oldukları için çekim merkezi haline gelmiştir. Alışveriş, yeme-içme ve eğlence kentsel turizmin diğer bir yönünü oluşturmaktadır.⁴⁹ Yatırımcılar ve turistler için kendilerini çekici kılmak adına yerler arasında artan bir rekabet gerçekleştirilmektedir.⁵⁰ Kentlerin çekim merkezi olma çabaları dâhilinde kentin çeşitli bölümlerine ya da bazı yapılara turistik değerler atfedilir. Bunun yanında yalnızca kente turistik değer ekleme çabası ile yeni yapılar inşa edilme yoluna da gidilir.⁵¹

Kentsel turizmin öne çıkmasıyla birlikte kentlerin sahip olduğu olanaklar (tarihi geçmiş, mimari, atıl hale gelen sanayi bölgeleri gibi) yeniden devreye sokularak pazarlanmaya başlanmıştır.⁵² Turizmde doğal, tarihi ve kültürel değerler ekonomik mal olarak değerlendirilmektedir.⁵³ Ekonomilerini güçlendirmek isteyen kentler, tarihine ve mirasına dayalı turistik ürünler geliştirmektedir.⁵⁴

Sanayisizleşme süreçleri sonucunda kentlerde atıl hale gelen sanayi alanlarının dinlenme ve eğlenme alanları olarak turistik bölgelere dönüştürülmesi örneğinde görüldüğü gibi, kentsel turizmin niteliğini belirleyen faktörlerden en önemlisi kent toprağından elde edilen rantı maksimize etme veya kaybedilen rantı yeniden kazanma çabasıdır.⁵⁵ Bir kentte rantı artırmannın

⁴⁷ Türkün, *Kentsel Turizm...*, 430.

⁴⁸ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 172.

⁴⁹ Kahraman, Türkay, *Turizm ve Çevre*, 55-56.

⁵⁰ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 40.

⁵¹ Ünsal, “Turizm ve Yapılı Çevre Arasındaki İlişki...”, 31.

⁵² Türkün, *Kentsel Turizmin Gelişmiş...*

⁵³ Bahar, Kozak, *Turizm Ekonomisi*, 55.

⁵⁴ İçelliöğlu, “Kent Turizmi ve Marka Kentler...”, 40.

⁵⁵ Türkün, *Kentsel Turizm...*, 429-432.

yolu söz konusu mekânı orta ve üst gelir grupların talepleri doğrultusunda biçimlendirmek ve farklı şekillerde tüketime sunmaktır.⁵⁶ Terk edilmiş sanayi bölgelerinin farklı işlevlerle yeniden kullanıma açılması uygulamalarının altında çoğunlukla söz konusu yerleri satılacak bir mal haline getirme ve rantı artırma hedefi yatmaktadır.⁵⁷ Dolayısıyla mekânın tüketime sunulması, rantı arttırmak amacıyla yapılmaktadır.

Kentlerde 1970 sonrası ortaya çıkan miras endüstrisi sektörü, kentsel mekânın turizm amaçlı dönüştürülmesine yardımcı olmuştur. Sanayi kapitalizminin müzeleştirilerek kullanımı, kentsel turizmin önemli yatırım araçlarından biri olmuştur. Dolayısıyla kentsel mekânlar, turizm endüstrisinin pazarlanan ürünleri olmaya başlamıştır. Burada kentlerin kendisinin de turistik bir ürün olarak pazarlanması söz konusudur. Kentlerin kendisi de metalaştırılmakta ve pazarlama nesnesi olarak tüketime sunulmaktadır.

Harvey'e göre miras endüstrisi, tarihin ve kültürel biçimlerin ticarileşmesinin örneğini oluşturmaktadır.⁵⁸ Kentsel turizm, kültürün ve tarihin mekânsal bağlamlarından koparılıp ekonomik kazançlar için kullanılmasına yol açabilecek özelliklere sahiptir.⁵⁹ Urry de yerlerin yeniden oluşturulmasında mirasın, özellikle de endüstriyel mirasın önemine dikkat çekmektedir.⁶⁰ Miras endüstrisi 1973'ten bu yana büyük bir ticaret konusu haline gelmiştir. "Müzeler, kır evleri, geçmiş görünümleri yansıtan yeniden inşa edilmiş ya da rehabilite edilmiş kentsel peyzajlar, geçmişte var olmuş altyapının taklit edilmesiyle üretilen kopyalar" İngiltere'de peyzajın ayrılmaz parçası haline gelmiştir.⁶¹

Pek çok kent, kentsel turizme yönelmeleriyle birlikte yeni imajlar oluşturmaktadırlar. Müzeler, stadyumlar, tiyatrolar, festivaller, kongre merkezleri, kentte turist alanlarının oluşturulması, restore edilmiş eski kent bölgelerinin turizme açılması bu amaca hizmet etmesi için kullanılan araçlardandır. Yaratılan kent imajlarının pazarlanması için kentlerin markalaşması yöntemi benimsenmiştir.⁶² Marka kentler adlandırması ve kentlerin marka olma amacına yönelik politikalara girişmesi, kentlerin metalaştırıldığı ve birer pazarlama nesnesine dönüştürüldüğünü göstermektedir. Bu anlamda mekân bir pazarlama nesnesine dönüşerek alınıp satılabilen bir meta durumuna gelmiştir. Harvey'e göre yerlerin ve mekânların imajı, üretilmeye ve gelip geçiciliğe bütün öteki şeyler kadar açık hale gelmiştir.⁶³

Küresel rekabet içindeki kentlerin gelişimi giderek daha çok girişimcilik öğeleri içermeye başlamıştır. Kentler, hedef kitlenin (turistler) beklentilerini karşılayacak biçimde dönüştürülmektedir.⁶⁴ Kentlerin çekim alanları olma amacıyla dönüştürülmelerinde kentler girişimcilik ilkesine dayanan süreçler ile planlanmaktadır.⁶⁵ Harvey'e göre 1973'ten bu yana

⁵⁶ Türkün, Ulusoy, "Kentsel Sit Alanlarında Turizm Amaçlı Dönüşüm..", 130.

⁵⁷ Türkün, Ulusoy, "Kentsel Sit Alanlarında Turizm Amaçlı Dönüşüm..", 136.

⁵⁸ Harvey, *Postmodernliğin Durumu...*, 80.

⁵⁹ Ünsal, "Turizm ve Yapılı Çevre Arasındaki İlişki...", 28.

⁶⁰ Urry, *Mekânları Tüketmek*, 48.

⁶¹ Harvey, *Postmodernliğin Durumu...*, 106.

⁶² Ünsal, "Turizm ve Yapılı Çevre Arasındaki İlişki...", 24.

⁶³ Harvey, *Postmodernliğin Durumu...*, 327.

⁶⁴ Ünsal, "Turizm ve Yapılı Çevre Arasındaki İlişki...", 29.

⁶⁵ Ünsal, "Turizm ve Yapılı Çevre Arasındaki İlişki...", 107.

yaşanan yoğun kentler arası rekabet ve kentsel girişimcilik döneminde seyirlik kentsel mekânların oluşturulması aracılığıyla kente imaj kazandırma sermaye ve insanları cezbetmek için bir araç haline gelmiştir.⁶⁶

Turistler için hazırlanan ortamlarda dışarıdan gelenler kendilerini ziyaretçiden çok tüketici gibi görmekte ve buna uygun hareket etmektedir.⁶⁷ Bunun örneği tarihi mekânlar çevresinde hediyelik eşya satan yerlerin kümelenmesinde görülebilmektedir. Herhangi bir mekânı turist olarak ziyaret edenler, buralarda tüketim faaliyetlerinde bulunmaktadır ve söz konusu durumun turist olmanın gereklerinden biri olarak içselleştirildiği de söylenebilir. Kentlere gelen turist profilinin de değiştirdiği ifade edilmektedir. Buna göre kent turistlerinin arayışında oldukları şey tüketim için gerekli olan mekânlardır.⁶⁸

3.2. Turizm Tüketimi

Kentsel turizm, yalnızca turistlere yönelik mekânlar ve yapılar bütünü değil, aynı zamanda eğlencenin estetikleşmesiyle birlikte simgelerin ve görünüşlerin de tüketimidir. Kentsel turizmin gelişimiyle turizm bir görsel tüketim aktivitesine dönüşmüştür.

Turizm faaliyetini üretilen turizm ürününün tüketiciye(turiste) satılması şeklinde tanımlamak mümkündür. Diğer mal ve hizmetler gibi turizm de üretim, tüketim, pazarlama, dağıtım gibi aşamalardan geçmektedir. Bu anlamda turizm bir tür tüketim pratiğidir. Yukarıda dile getirildiği gibi kapitalizm ortamında mekânın şekillendirilmesi sonrasında bu alanların tüketilmesi aşamasına gelinmektedir. Günümüzde turizm –alışveriş, spor, kültür, mimari vs- çeşitlenmektedir. Disneyland gibi suni turizm mekânlarının yaratılması da söz konusudur.

Urry, tüketimin sadece mal tüketiminden ibaret olmadığını belirtmekte ve hizmet tüketiminin artan öneminden söz etmektedir. Çağdaş Batı ekonomilerinde hizmetler sektöründeki yükselişten dolayı hizmet tüketimi –turizm ve tatil yapmayla ilgili hizmetlerin tüketimini de içeren- maddi nesnelere tüketiminden daha büyük önem kazanmaktadır. Harvey de post-fordizmle birlikte mal tüketiminden hizmet tüketimine doğru bir kayıştan söz etmektedir.

Urry, bir tüketim biçimi olarak turizmin doğasını ele alır. Buna göre turist tüketimi karmaşık bir süreçtir. Turist hizmetlerinin tüketimi önemlidir ve bu modern toplumlarda turist etkinliklerinin merkezi bir yer tutmasından kaynaklanmaktadır. Turist tüketiminin merkezinde farklı bir deneyimi belirten kentsel peyzaj görünüşlerine bireysel ya da kolektif olarak “bakmak” vardır. Bu anlamda “turist bakışı” turist hizmetleri tüketiminin merkezinde yer alır. Yukarıda da dile getirildiği üzere turizm bir boş zaman etkinliği olarak ücretli çalışmanın dönüşümleriyle yakından ilgilidir. Turist bakışı, seyahati(mekân içinde devinimi) ve bir yerlerde konaklama süresini gerektirmektedir. Dolayısıyla seyahat ve konaklama ikamet ve çalışma yerleri dışındaki yerlere yöneliktir. Turist bakışı kişileri rutin deneyimlerden ayıran kentsel peyzajın özelliklerine yöneltilmektedir. Modern toplumlarda nüfusun önemli bir kısmı bu tür turist pratikleriyle uğraşmaktadır.

⁶⁶ Harvey, *Postmodernliğin Durumu...*, 116.

⁶⁷ Türkün, *Kentsel Turizm...*, 436.

⁶⁸ Sırma Turgut, Pınar Özden, “Sürdürülebilir ve Turizm Eksenli Bir Kentsel Dönüşüm Hedefine Doğru: Eminönü Tarihi Kent Merkezi”, *Planlama*, c. 1, s. 35, (2005): 58.

Urry, post-fordist tüketimle birlikte turizmin sonunun geldiğini iddia eder. Bu görüşün temelinde günümüzde insanların zamanlarının çoğunda ya gerçekten devinen ya da elektronik mesajların inanılmaz akışkanlığı aracılığıyla simüle edilmiş devinimi yaşayan turistler haline gelmiş oldukları fikri yatmaktadır. Turizm, modern özneyi dönüştürmektedir ve çağdaş özne zamanının çoğunu turist pratikleriyle geçirmektedir.

4. Sonuç

1970'lerde fordizmin krize girmesi sonucu krizden çıkış arayışları içerisinde kapitalizm küresel ölçekte iş örgütlenmesi ve emek örgütlenmesi bağlamında yeniden yapılanmış ve daha esnek üretim biçimleri söz konusu olmuştur. Bu süreçte mekân organizasyonunda da değişimler gerçekleşmiş ve gelişmiş Batı kentlerindeki sanayi, emek maliyetlerinin daha ucuz olduğu ülkelere taşınmıştır. Batının eski sanayi kentlerinde atıl hale gelen bölgeler ve söz konusu kentler ekonomik kaybı karşılamak adına kentsel turizme yönelmişlerdir. Dolayısıyla gelişmiş Batı ülkelerinde yaşanan sanayisizleşme sürecinin mekânsal boyutu, sanayi yerine kentsel turizmin ikame edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1970'ler sonrasında sanayisizleşme süreçleri ve modern kentlerin eleştirisi, 1980'ler sonrasında kentsel turizmin gündeme gelmesine neden olmuş ve kentsel turizm dünya çapında gelişim göstermiştir. Bunun yanında ekonomik anlamda tatil yapabilme imkânına sahip olma durumunun yaygınlaşması ve ulaşım teknolojilerinin gelişimi 20. yüzyılın ortalarından itibaren turizm sektöründe bir büyümeyi de beraberinde getirmiştir.

Kentsel turizme yönelimle beraber kentsel turizm faaliyetleri dâhilinde kentler de tüketim odaklı hale gelmişlerdir. Kentsel turizmin gelişimi, sermaye birikiminin sürdürülmesi ve kâr maksimizasyonu amacındaki kapitalizmin mantığı içerisinde yer almaktadır. Sanayisizleşmeyle kentler için turizm bir çıkış yolu olarak görülmüş ve kentler, yaratılan imajları çerçevesinde tüketim maddeleri ile benzer biçimde pazarlanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda kentlerin kendisi de metalaştırılmakta ve pazarlama nesnesi olarak tüketime sunulmaktadır.

Kaynakça

Bahar, Ozan. Metin Kozak. *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık, 2006.

Duru, Bülent. Ayten Alkan. "Giriş". *20. yüzyıl Kenti*. çev. ve der. Bülent Duru, Ayten Alkan, Ankara: İmge Kitabevi, 2002: 7-25.

Ersoy, Melih. "Sanayisizleşme Süreçleri ve Kentler". *Praksis*. Sayı 2. (2001): 32-52.

Gottdiener, Mark. "Mekân Kuramı Üzerine Tartışma: Kentsel Praksise Doğru". *Praksis*. Sayı 2. (2001): 248-269.

Harvey, David. "Esneklik: Tehdit mi Yoksa Fırsat mı?". *Toplum ve Bilim*. Sayı 56-61. (1993): 83-92.

Harvey, David. *Postmodernliğin Durumu: Kültürel Değişimin Kökenleri*. çev. Sungur Savran. 7. bs. İstanbul: Metis Yayınları, 2014.

- Kahraman, Nüzhet. Oğuz Türkay. *Turizm ve Çevre*. 3. Bs. Ankara: Detay Yayıncılık, 2009.
- Lefebvre, Henri. *Mekânın Üretimi*. çev. Işık Ergüden. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2014.
- Özdemir, Dilek. “Yeniden Canlandırma Projelerinde Kültür, Turizm ve Emlak Piyasaları Üzerine Kurulu Stratejilerin Başarı(sızlık) Koşullarının İncelenmesi”. *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2003: 384-397.
- Şarkaya İçelloğlu, Cansu. “Kent Turizmi ve Marka Kentler: Turizm Potansiyeli Açısından İstanbul’un SWOT Analizi”. *İ.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. (2014/1): 37-55.
- Terakye Ünsal, Burcu. “Turizm ve Yapılı Çevre Arasındaki İlişki: Batum Örneği”. Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2012.
- Toskay, Tunca. *Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım*. İstanbul: Der Yayınları, 1983.
- Turgut, Sırma. Pınar Özden. “Sürdürülebilir ve Turizm Eksenli Bir Kentsel Dönüşüm Hedefine Doğru: Eminönü Tarihi Kent Merkezi”. *Planlama*. Cilt 1. Sayı 35. (2005): 49-62.
- Türkün, Asuman. “Kentsel Turizm: Yeni Bir Mekânsal Önceliğe Doğru...”. *Almanak 2003*. İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı, 2004: 427-438.
- Türkün, Asuman. “Kentsel Turizmin Gelişmiş ve Azgelişmiş Ülkelerde Yansımaları”. *TMMOB İstanbul Kent Sempozyumu Bildiriler*. İstanbul: TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, 2007.
- Türkün, Asuman. Zuhul Ulusoy, “Kentsel Sit Alanlarında Turizm Amaçlı Dönüşüm ve Sorunlar: Ankara Kalesi Örneği”, *Planlama Dergisi*, c. 2, (2006): 129-138.
- Urry, John. *Mekânları Tüketmek*. çev. Rahmi G. Öğdül. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999.